

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05.02.2008, sp. zn. 22 Cdo 3515/2006, ECLI:CZ:NS:2008:22.CDO.3515.2006.1

Číslo: 18/2009

Právní věta:

Právo na zúžení společného jmění podle § 148 odst. 2 obč. zák. se nepromlčuje.

Žalobu na zúžení společného jmění manželů nelze zamítnout pro rozpor postupu žalobce s dobrými mravy.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 05.02.2008

Spisová značka: 22 Cdo 3515/2006

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Společné jmění manželů

Předpisy: § 100 odst. 2 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 148 odst. 2 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d ve Svitavách rozsudkem ze dne 4. 1. 2005 zúžil společné jmění manželů J. M. a J. M., kteří uzavřeli manželství dne 13. 9. 1980 před Městským úřadem v L., až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Dále rozhodl o soudním poplatku a nákladech řízení.

Soud prvního stupně z provedeního dokazování zjistil, že účastníci uzavřeli manželství dne 13. 9. 1980. Toto manželství nebylo spokojené ani v minulosti a v poslední době je v krizi. Z výpisu z ústřední evidence podnikatelů a živnostenských listů předložených žalobcem vzal za prokázané, že žalobce získal živnostenská oprávnění na předměty činnosti „tržní oceňování movitého a nemovitého majetku“, „opravy silničních vozidel“, „zprostředkovatelská činnost“ a „koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej“. Žalobce je dále soukromě hospodářícím rolníkem, je zapsán v seznamu likvidátorů a je znalcem v oboru ekonomika, strojírenství a zemědělství. Dále soud zjistil, že i žalovaná má živnostenské oprávnění. Soud prvního stupně k námitce žalované o promlčení nároku žalobce na zúžení společného jmění konstatoval, že tento nárok podle § 148 odst. 2 obč. zák. je ryze procesním ustanovením, které umožňuje oběma manželům žádat, aby soud na návrh některého z nich vydal konstitutivní rozhodnutí. Nejedná se tak o hmotněprávní nárok, který by podléhal

promlčení. Rozpor návrhu žalobce s dobrými mravy se žalované nepodařilo prokázat. Soud souhlasil s tím, že žalobci se v podnikání začalo dařit až v posledních letech, kdy obdržel větší odměny za provedené konkurzy. Tyto odměny však již žalobce obdržel a vzhledem k nim nemá zúžení společného jmění žádný význam. Skutečnost, zda bude žalobce takové odměny dostávat i nadále, je otázkou budoucnosti a nelze ji v žádném případě předjímat. S ohledem na výše uvedené skutečnosti soud dospěl k závěru, že návrh žalobce není promlčen, není v rozporu s dobrými mravy a společné jmění manželů zúžil až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti.

K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové jako soud odvolací rozsudkem ze dne 14. 4. 2005 k odvolání žalované rozsudek soudu prvního stupně jako správný potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně. Nad rámec odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně odvolací soud uvedl, že zúžení společného jmění manželů je zákonem předvídaná úprava vlastnických vztahů, přičemž s ohledem na pluralitu subjektů vlastnického práva, povahu žaloby podle § 148 odst. 2 obč. zák. a obecnou zásadu nepromlčitelnosti vlastnického práva, se právo na zúžení společného jmění manželů nepromlčuje. Zúžení společného jmění se může na rozdíl od předchozí úpravy dožadovat i manžel, který má oprávnění k podnikání, tedy i úspěšný podnikatel. Výkon práva, který odpovídá zákonu, tak nelze považovat bez dalšího za rozporný s dobrými mravy. S ohledem na skutečnost, že právní účinky rozhodnutí nastávají ex nunc, nedopadá toto rozhodnutí na aktiva z dosavadního úspěšného podnikání. Výsledky další podnikatelské činnosti předjímat nelze, nicméně žalované nic nebrání v tom, aby případně využila k ochraně svého majetkového postavení jiných právních prostředků.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Podle žalované je otázkou, která napadené rozhodnutí činí zásadně právně významným, „zda právo domáhat se zúžení společného jmění manželů z důvodu podnikání žalobce či manžela žalobce podléhá promlčení“. Další právní otázkou je, „zda je možné žalobu o zúžení společného jmění manželů zamítnout pro rozpor s dobrými mravy v případě, kdy žalobce se domáhá zúžení společného jmění manželů nikoliv z důvodu ochrany sebe či svého manžela před nepříznivými následky neúspěšného podnikání, ale naopak z důvodu, aby poměrně vysoké příjmy plynoucí žalobci z jeho podnikání byly pouze jeho výlučným majetkem“. Podle žalované je právo navrhnout zúžení společného jmění manželů nárokem hmotněprávním a podléhá tak promlčení. Právo domáhat se zúžení společného jmění není podle dovolatelky samo o sobě vlastnickým právem a jeho výkon není výkonem vlastnického práva, jedná se o nárok zcela odlišný od práva vlastnického. Návrh na zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví může být podán kdykoliv, tj. již hned od počátku jeho vzniku a poté kdykoliv během trvání spoluvlastnictví, zatímco u zúžení společného jmění manželů tak může manžel učinit až od naplnění podmínky, tedy od zisku oprávnění k podnikání některým z manželů a od té doby začíná běžet tříletá promlčecí lhůta. Žalobce mohl podat žalobu okamžikem získání oprávnění k podnikatelské činnosti, tedy od 1. 8. 1998, a vzhledem k podání žaloby až v říjnu 2004 byl jeho nárok již promlčen. Podle žalované žalobce podává žalobu fakticky z jiného důvodu, než jakému má § 148 odst. 2 obč. zák. sloužit, a obchází tak zákon. Účelem ustanovení je ochránit druhého manžela před nepříznivými důsledky neúspěchu podnikání jednoho z manželů. Žalobce však podal žalobu výlučně z důvodu, že se mu přibližně od roku 2001 jako správci konkursních podstat začalo v podnikání výrazně dařit a hodlá do budoucna mít veškeré výnosy ze svého podnikání výlučně pro sebe, aniž by se musel s žalovanou dělit. Za situace, kdy se podnikání žalobce vyvíjí velice úspěšně a nejsou na místě obavy z případného poškození společného jmění manželů v důsledku podnikatelských neúspěchů žalobce, není dán důvod k podání žaloby podle § 148 odst. 2 obč. zák. a postup žalobce je tak nemorální. Žalovaná po dobu více než 24 let řádně plnila své manželské povinnosti, starala se o chod domácnosti a výchovu tří dětí a sama svým zvýšeným úsilím zajišťovala rodinu v době, kdy se žalobci v podnikání nedařilo. V okamžiku, kdy se žalobci v podnikání začalo dařit, začal se chovat povýšeně a dávat žalované najevo, že vydělané peníze považuje jen za svůj majetek. Z výše uvedeného je patrné, že není dán důvod žaloby podle §

148 odst. 2 obč. zák. a žalobce účel tohoto ustanovení obchází. Je tak dán důvod pro její zamítnutí, neboť § 148 odst. 2 obč. zák. je určen výhradně k ochraně žalobce či jeho manžela před nepříznivými následky podnikání a žalobu nelze podat z jiného důvodu.

Žalobce se k dovolání žalované nevyjádřil.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací po zjištění, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou včas a zastoupenou advokátem, zkoumal, zda jde o dovolání přípustné.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Dovolání proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu je přípustné za splnění předpokladů stanovených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) a c), odst. 3 o. s. ř. Protože předpoklad stanovený v § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. nebyl naplněn, přicházela v úvahu přípustnost dovolání jen podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř., podle nichž je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písm. b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla řešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Dovolatelka ve svém dovolání vymezila dvě právní otázky: 1) zda právo domáhat se zúžení společného jmění manželů z důvodu podnikání žalobce či manžela žalobce podléhá promlčení, a 2) zda je možné žalobu na zúžení společného jmění manželů podle § 148 odst. 2 obč. zák. zamítnout i přesto, že předpoklady pro vyhovění takovému návrhu požadované tímto ustanovením jsou splněny. Obě tyto právní otázky nebyly dosud judikaturou dovolacího soudu řešeny. Z tohoto důvodu řešení obou uvedených právních otázek činí rozhodnutí odvolacího soudu rozhodnutím po právní stránce zásadního právního významu. Dovolání je tak přípustné, není však důvodné.

Podle § 148 obč. zák. soud může ze závažných důvodů na návrh některého z manželů zúžit společné jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti (odst. 1). Na návrh některého z manželů soud zúží společné jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti v případě, že jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti nebo se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti (odst. 2).

Podle § 3 odst. 1 obč. zák. výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Rozhodnutí o zúžení společného jmění manželů podle citovaného ustanovení je rozhodnutím, které mezi manžely nově konstituuje rozsah tohoto jmění. Ke změně rozsahu majetkového společenství v tomto případě dochází až okamžikem soudního rozhodnutí – ex nunc. Toto rozhodnutí z hlediska hmotného práva představuje právní skutečnost, s níž je spojena změna společného jmění manželů, neboť v jeho důsledku toto jmění z části zaniká a omezuje se až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Srovnej k tomu Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní. 4. aktualizované vydání. Linde: Praha, 2006, s. 293). Nejvyšší soud v této souvislosti sdílí názor, že právo žádat soud o vydání konstitutivního rozhodnutí se může promlčet (nebo prekludovat) pouze

tehdy, kdy to zákon výslovně stanoví (viz Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 422; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2002, sp. zn. [22 Cdo 432/2002](#), publikovaný pod č. 23/2003 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek). Jestliže je tedy návrh na zúžení společného jmění podle § 148 odst. 2 obč. zák. návrhem na vydání konstitutivního rozhodnutí soudem, pak se právo na podání takového návrhu nepromlčuje. Posouzení této právní otázky soudy obou stupňů je tak správné.

Rovněž druhá dovolatelkou vymezená právní otázka je soudy obou stupňů vyřešena v souladu s právní teorií, jíž sdílí i dovolací soud. Ustanovení § 148 odst. 2 obč. zák. neumožňuje soudům postupovat jinak, než návrhu obecně formulovanému na zúžení společného jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti (za předpokladu splnění v tomto ustanovení uvedených podmínek) plně vyhovět. (K tomu viz Švestka, J., Jehlička, O., Škárová, M., Spáčil, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 601). Toto ustanovení oproti ustanovení § 148 odst. 1 obč. zák., žádný prostor pro úvahu soudu, zda „ze závažných důvodů“ toto společné jmění zúží či návrh zamítne, neskýtá. Dovolatelkou namítaná možnost zamítnout žalobu na zúžení společného jmění manželů pro rozpor postupu žalobce s dobrými mravy by odporovala i dosavadní judikatuře.

Vady uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když v dovolání nebyly uplatněny, a k nimž dovolací soud v případě přípustného dovolání přihlíží podle § 242 odst. 3 o. s. ř., dovolací soud nezjistil. S ohledem na uvedené neshledal dovolání žalované důvodným, a proto je podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.